

תמצית דברות קודש של כ"ק מרן אדמו"ר זצוק"ל

שב"ק פרשת שלח - תשפ"ג

נכתב כפי הבנת הכותבים

[בלתי מוגה - מיוחד לחזרה]

ליל שב"ק

"שלח לך אנשים ויתרו את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל איש אחד איש אחד למטה אבותיו תשלחו כל נשיא בהם".

ברש"י: 'למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים לפי שלקתה על עסקי דבה שדברה באחי' ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר'.

המפרשים עמדו על תיבת 'ראו', מה כוונת רש"י להוסיף בזה.

ויבואר בהקדם דבר, דהנה המרגלים לא היו סתם אנשים רשעים, שהרי בשו"ע (שו"ע או"ח תק"פ ב) נקבע יום מיתת המרגלים ליום של תענית צדיקים, וכן ידועים דברי רש"י שכתב (בד"ה מולם אנשים) 'ואותה שעה כשרים היו', וא"כ יש לעיין מה היתה הסיבה שבגינה טעו כל כך.

ונבאר, דהנה זאת ידוע (עי' של"ה פרשת שלח אות י) שהיה להמרגלים נגיעה לגבי נשיאותם, שעשו חשבון שלאחר כניסת בני ישראל לא"י ירדו מגדולתם ויתמנו נשיאים אחרים, ומחמת זה עשו כל מיני חשבונות ותיורוצים, כגון שהיו אומרים שעתידי משה שימות כשיכנסו לארץ, ורוצים עוד להיות בצילו וכדו'.

כך מצינו גם אצל המקושש שהיה לו חשבונות שחילל את השבת בכדי להראות לבני ישראל את גודל חומר חילול שבת, ואף היה לו חשבון אמאי מותר לו לעשות כן עפ"י הלכה, כמו שכתבו הקדושת לוי (בד"ה חכמינו ז"ל אמרו) והמהרש"א (ב"ב קט"ז ד"ה וראויה), שהיתה מלאכה שאינו צריכה לגופה [שלא עשאה מפני שהוצרך לעצים אלא כדי להראות חומר הדבר], אולם למעשה היה חייב, וכל החשבונות לא הועילו לו (עי' מהרש"א שם). ומזה רואים שאין לו לאדם לעשות חשבונות כשבאים לעבוד את הבורא ב"ה אלא עליו לעשות את המוטל עלינו מדיני התורה והשו"ע וכפי שלימדוהו רבותינו הק' מאורי הגולה. דאי לאו הכי אלא יפעל לפי הילוך מחשבתו, יכול להיות שע"י חשבון קטן שהאדם יעשה לעצמו כבר יתבלבל כל דעתו, ואפשר לו לאבד הכל.

זהו שהזהירה תורה 'כי השוחד יעוור עיני חכמים' (דברים טז יט), שאף חכם גדול אם לוקח שוחד, כבר אינו 'רואה' את הדין בעינים ישרים, ואף אם בשעת הדין חושב שאינו משנה את הפסק דין מחמת זה, הוא כבר אינו יכול לחשוב בשכל הישר, ויהא נראה לו פסק דינו כפסק דין צדק, וגם הוא בעצמו אינו תופס שתחת פסק זה מונח כים של מעות.

בזה יובן מה שאמרו שעיקר התפילה היא ברכת 'אתה חונן', וכמו שארז"ל (ירושלמי ברכות ה ב) 'אם אין דעת הבדלה מניין', שצריך האדם להתפלל על זה מאד שלא יטבע במצולה של שטות ע"י חשבון עקום אחד, ושיהא תמיד מחשבתו זכה וברורה.

והנה בענין האשכול הגדולה שהביאו עמהם המרגלים [שהיתה גדולה כל כך עד שאינא שממנה היה לבני ישראל נסכים כל המ' שנה ששהו במדבר, ומשום זה נסמכה פרשת נסכים לפרשת מרגלים], יש סתירה בדברי חז"ל אודות מי מהמרגלים וכמה מהם נשאו אותה, שבגמרא סוטה (לד.) כתוב ששמונה נשאו אותה, ובתרגום יונתן כתיב ששנים נשאו אותה¹.

ויש לבאר הסתירה עפ"י דברי הזהר (דף קס., מובא בש"ך על התורה) שמתחילה לא היו יכולים להגביה את האשכול אלא יהושע וכלב, וזה היה סימן שרק יהושע וכלב יש להם חלק בארץ ורק להם ניתנה הזכות ליהנות מפריה, וכשראו זאת שאר המרגלים רצו להרוג אותם, ואז לחש כלב להאשכול שיניח לשאר המרגלים שישאו אותה בכדי שלא יהרגו אותם. ובה מתורץ הסתירה שמתחילה נשאו אותה רק שנים דהיינו יהושע וכלב, ואח"כ נשאו אותה שמונה.

ורואים מכאן שאף שהמרגלים ראו בחוש את כל זה שהאשכול אינו רוצה להינשא על ידיהם, עדיין לא תפסו שהאמת עם יהושע וכלב, והמשיכו לילך בטעות הנורא, וזאת היא כאמור מחמת שנגיעות היתה בם וזה עיוורה את עיניהם לגמרי. עדי כדי שבעוד שהאשכול הדומם הבין עם מי הצדק, הם שהיה להם דעת עדיין לא הבינו, כי כאמור, שכשיש לאדם אפילו נגיעה קטנה, הוא יכול לראות דברים ברורים

¹ ז"ל: ואתו עד נחלא דאתכלא וקצו מתמן עוברתא ואתכל דענבין חד וסבורוהי באסלא בכתף תרין מנהון וכן מן רומניא וכן מן תיניא.

הסותרים מהלך מחשבתו לגמרי ואעפ"כ אינו מכיר כלל בטעותו, והולך בדרכו המוטעית.

רש"י כותב בסוף הפרשה שהח' חוטים של הציצית הם כנגד הח' ימים משיצאו ממצרים עד קריעת ים סוף. ויש להבין בזה בראשית דבר מה ענין קריעת ים סוף למצות ציצית. עוד יש לנו לבאר מה שכבר הוקשו כל מפרשי רש"י על מה שכתב שהם כנגד ה'שמונה' ימים שבין יציאת מצרים וקריעת ים סוף, בעוד שלכאורה היו רק ז' ימים.

ולבאר דברי רש"י ועומק כוונתו יש להקדים מה שיסד לנו בקדשו מרן האר"י ז"ל, שכל ענין הטלית, הוא בבחינת אור מקיף כמו שכתב בכמה מקומות, וז"ל 'ק' בשער הכוונות (ענין הציצית, דרוש א) 'דע כי ענין הציצית הוא בחינת אור מקיף כנודע אצלנו, כי יש אור מקיף ואור פנימי וכו', אבל הציצית הגדול המעטף את הראש, הוא בחינת אור המקיף'.

ועוד מוסיף (שם, דרוש ב) לבאר ענין הטלית ע"ד מה שמבואר בחז"ל (בראשית רבה ג ד) שנתעטף הקב"ה בטלית בעת בריאת העולם, וז"ל 'ק' וביאור ענין זה, כי הציצית הוא סוד אור המקיף וכו' אשר עליו אמרו רז"ל, מלמד שנתעטף הקב"ה בטלית לבנה, והבן זה. ולפי שאור המקיף גדול מאד, ואין בנו כח להשיגו, לכן אין הקדושה חלה על הטלית עצמו כמו התפילין, אבל הציציות הנמשכים ויוצאים מן הטלית הזה, יש לנו בהם יותר השגה'.

והענין הוא עפ"י שכבר ביארנו כמה פעמים ענין 'אור פנימי' ו'אור מקיף' [הנקראים גם כ"ממלא כל עלמין' ו'סובב כל עלמין'], שהם שתי הנהגות ובחינות גילוי אורו ית' שבהם מנהיג ומאיר השי"ת את העולמות ומתגלה בהם. בחינה אחת היא שמתגלה הקב"ה בדרך גילוי כל העולמות, בבחינת 'מלא כל הארץ כבודו', והוא האור הפנימי הנכנס לכל המקומות, ומצמצם עצמו בהם כפי ערך השגתם ומעלת הכלים שבהם.

והבחינה האחרת היא שהשי"ת סובב את כל העולמות, והוא אור אלוקי הנמצא גם כן בכל מקום, אך אין למקבלים כל השגה בו כלל, אלא שהוא כעין סובב המקיף אותם מבחוץ באור מופלא רום המעלה, למעלה מערך והשגת הכלים.

והסיבה לזה הוא, שמגודל רום מעלת אורו, אינו יכול אור המקיף להאיר על האדם כמו שהוא, כדי שלא יתבטל ממציותו מיד כנר בפני אבוקה, ויהיה כאין וכאפס ממש ולא ירגיש בזה שום קירוב ואהבה, ולכן הוצרך האור המקיף להתצמצם בכמה צמצומים וכעין צינור דק וזהו אור פנימי, להמשיך הארה נכונה הראויה מן האור המקיף אל המקבלים, באופן שיוכלו לשאת ולקבל תוקף קדושת האור הזה כראוי.

והנה בגד הטלית מקורה מאור המקיף כפי שמבואר בדברי האר"י ז"ל הנ"ל שמשום זה אין בו קדושה כי אין לנו שום תפיסה בה, ומשום זה יש לנו חוטי הציצית המשתלשלים על כנפי הטלית שהם מבחינת אור פנימי יותר [וכלשון האר"י הנ"ל 'אבל הציציות הנמשכים ויוצאים מן הטלית הזה, יש לנו בהם יותר השגה'], אשר בהם ועל ידם יש לנו אחיזה קצת והשגה באור הטלית, שהיא מבחינת אור המקיף.

והנה בספה"ק מצינו ענין זה לגבי קריעת ים סוף, שענין קריעת ים סוף נקראת 'קריעת הרחם', שהוא מדריגה גדולה שממשיכים מן המוח דרך כל הקומה את אורות המקיף, להאיר עד סוף כל המדרגות, וכמבואר ב'אהבת שלום' הרבה פעמים, ש'ים סוף' היא המלכות שהיא סוף דכולא דרגין, שהכל מאיר מאור המקיף. והאור הזה יורד לכל אחד כפי מדרגתו [וכפי שביארנו באריכות בשיעורי הקדמה ללימוד ספרי חסידות על מאמר הבעש"ט עה"פ 'כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה'].

ובזאת נבון את הידוע שמספר ח' היא הנקודה שלמעלה מן המדות, בחי' הסובב כל עלמין, וכמו שביאר הענין המהר"ל בהרבה מקומות, והרי אור הסובב נמשכה אלינו לנו ע"י הציצית כנ"ל על דרך בחינת קריעת ים סוף. והוא על דרך מה שהתעטף הקב"ה בטליתו בעת בריאת העולם כמבואר בדברי האר"י הנ"ל, כדי לצמצם את אורו הגדול שהיה מאיר בכל התוקף בכדי שיוכל לברוא העולמות, ובכל יום מאיר לנו מאור הגדול הזה עד שאנו צריכים להתעטף בטלית כדי שנוכל לקבל את האור הגדול הזה שהוא לעילא מכל דרגין, ע"י ח' חוטי הציצית כנ"ל.

ובזה יתבאר עומק הטמון בדברי רש"י ז"ל בהשייכות שבין קריעת ים סוף למצות ציצית, וגם לרבות הסיבה שנקט 'שמונה' ימים. והיא, היות ובעת קריעת ים סוף זכו לאור נעלה זה של 'שמונה' המרומו בקרי"ם, שיש לנו אחיזה בזה ע"י מצות ציצית מדי יום ביומו.

והנה כה רבה היא מעלת כח הקדושה שיש בהציצית, שהעידו הצדיקים על הציצית של הבעש"ט הק' זי"ע שהיתה לה חיות והתנענע מעצמה.

אותה בחינה היתה בהאשכול, שגם לה היה ג"כ חיות כנ"ל, שהיה מכביד את עצמו לשאר המרגלים ומיקל את עצמו ליהושע וכלב, והוא זה מפני שנשלחו המרגלים בכחו של משה רבינו, וכמ"ש 'שלח לך - לדעתך' על דעת הצדיק, ועי"ז נמשך חיות לתוך הפירות. והרשעים הללו 'ראו' כל זה ועם כל זאת לא הבינו שהקב"ה יכניס אותנו תחת כנפיו כמ"ש (שמות, י"ט ד) 'ואשא אתכם על כנפי נשרים', ונשרים בגי' ציצית, וגם תולין הציצית על הכנף רומז לכנפי נשרים, והלכו בטעותם עד לרדתם לבאר שחת.

יעזור השי"ת שיהיה לנו דעת וסיעתא דשמיא, באים לקראתנו הימים של חודש תמוז שבהם מתעוררים הגעגועים של כלל ישראל

לחזור הביתה, יהי"ר שכן נזכה לביאת גואל צדק במהרה בימינו.

צווייטע תורה

כתב האור החיים הקדוש (ד"ה ויאמרו וגו' לגרם) שדברי העשרה מרגלים לא היו חזקים יותר מדברי השנים יהושע וכלב, שהרי הדין בידינו עדות הוא 'תרי כמאה, ומאה כתרי'.

והנה לכאורה הרי שילוח המרגלים לא היה בהם דיני עדות שיהיה שייך הכלל של 'תרי כמאה', שכן כל מהות שליחותם לא היתה כי אם בירור הדברים, והרי רק כשצריכים לעשות קנין או כל דבר מעשה על פיהם ועל פי עדותם שייך כל הני דיני עדות.

וי"ל דהנה מבואר מדברי הרמב"ם שמה שצויתה התורה לקבוע הדין על פי שני עדים, אינו מחמת שאז ברור בודאי שאמת היא ושכך היה המעשה, אלא שהעדים נותנים הכח לבי"ד לדון את הדין הנכון.

וכתבו בספה"ק שענין שילוח המרגלים היה שהוצרכו לקדש את ארץ ישראל לפני בואם לכבוש אותה, ולזה שלח משה את המרגלים האלו שהיו נשיאים ואנשים קדושים, שילכו וינסו לתוככי הארץ את הקדושה הנדרשת לזה, וא"כ היה בזה ענין של 'חלות' הקדושה, והם הוצרכו ליתן בהארץ את הכח לכבוש אותה, ולדון אותה כקדוש בקדושת ארץ ישראל וראוי לביאת בני ישראל, וממילא כל קדושת הארץ היה תלויה עומד על 'עדותם', וא"כ שפיר שייך בזה דין עדות כפי דברי הרמב"ם הנ"ל, ולכן אמרין כאן 'תרי כמאה'. ודו"ק.

יש רמז נאה (עי' זרע יצחק סוכה פ"ב מ"ב) עה"פ 'וכן היינו בעיניהם' (במדבר יג), שהיה רוצים המרגלים להפחיד את העם במילים אלו שיבינו גדלותם המשונה של הני ענקים, שהרי בכל אדם כשמביטים בעיניו רואה האדם המביט את דמותו שלו משתקפת בה, אלא שהוא נראה קטן מאד היות שעניי האדם קטנים המה, אולם לא כן אצל הענקים האלו שהיו אנשים גדולים מאד, ממילא היו גם עיניהם גדולים מאד, וממילא כשהביטו בעיניהם ראו את עצמם במלא גדלם בתוך עיניהם.

של"ס

"שלח לך אנשים ויתרו את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל איש אחד איש אחד למטה אבתיו תשלחו כל נשיא בהם". וברש"י: 'רשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר'.

הנה תכלית שליחות המרגלים היתה שהרי מעותד היה הקב"ה לעשות עם בני ישראל נסים גדולים בכניסתם לארץ ישראל, וגם בארץ סיחון ועוג, וכמו שאמרנו בהפטרטה (עי' יהושע ב ט-יא). ורצה הקב"ה שילכו ויראו את הארץ ואת היושבים עליה כי הם גיבורים

וחזקים וקשה להורישם, ובה יכירו וידעו כשיכבשו אותם עד היכן מגיעים חסדי השי"ת שבקל ניצחו אותם בני".

ולפי זה החזירו המרגלים תשובה יפה, ואמרו ממש מה שנדרש מהם לומר, 'כי עז העם וגו' והערים בצורות גדולות מאד וגם ילידי הענק ראינו שם, עמלק יושב בארץ הנגב וגו' (במדבר יג כח-כט), אלא שרק תיבה אחת אמרו שלא כהוגן, והיא תיבת 'אפס', שפירושו שמשום כל הנ"ל אי אפשר ליכנס לארץ, בעוד ששליחותם היתה לומר כל הנ"ל ולומר ש'למרות כל זה נוכל לכבשם ע"י הקב"ה הלוחם בשבילנו', אלא שהם אמרו להיפך, 'אפס'.

והנה בפרשתינו בזהר הק' (קנט: ס). יש אריכות נפלאה שמפרש והולך את כל פרשת המרגלים על לימוד התורה, עי"ש האריכות, אבל ביאור תוכן הדברים הוא כדלהלן.

דהנה מצינו בספה"ק [עיין גם באהבת שלום בפרשתינו] בענין בחינת 'ארץ ישראל' שהיא ענין בחינת 'מלכות', ושבשבת יכולים להגיע לבחינה זו לקבל עלינו את עול מלכותו יתברך באמת, וצריך האדם לעבוד להגיע לבחינה זו בכל יום.

בחינת 'מלכות' זו היא בחינת 'ביטול', ד'אין מלך בלא עם' והעם צריכים להיות בטלים להמלך. וכן הוא גבי מלכותו ית' שאנחנו צריכים להיות בטלים ומבוטלים להנהגת מלכותו יתברך.

והנה בכל מלוכה יש דברים שהעם מקבלים אותם בטוב לב והם דברים טובים ונקל היא לקיימם, ויש דברים שקשה להעם לקיימם, אולם מחוייבים הם בכך מצד המלכות לקיים את כל דבר בלי שום יוצא מן הכלל. כן הדבר גם גבי קבלת מלכות שמים שצריכים לקבל על עצמינו לקיים גם את מה שקשה לנו לקיים, וזה ענין 'ביטול' אמיתי ליחודו ית'. שהרי אין להאדם כלום בעולמו חוץ מעשיית רצונו ית'.

והנה, ענין 'ענוה' המדובר בהספה"ק מתלמידי הבעש"ט הק' רבות עד אין מספר, אינו אותה 'ענוה' המדובר בספרי מוסר וכדומה, ששם עיקר הדבר היא שלא יחשוק האדם ב'מפסיר יונה' ו'שישי' וכסא נאה [כמבואר אצלנו הרבה פעמים], משא"כ בספרי תלמידי בעש"ט היא הביטול הגמור להשי"ת ולרצונו בלי שום ישות ורצון עצמי כלל.

וכפי מה שדיברנו בליל שבת, היה להם למרגלים איזה נגיעה לגבי נשיאותם, שעשו חשבון שאחר שיכנסו לארץ ישראל ירדו מגדולתם, ולכן לא יכלו לחשוב בשכל הישר וראו את הכל עם עינים מעורפלות שנגרם ע"י הנגיעה.

ובזה ביארנו שהרי המרגלים לא היו סתם רשעים, שהרי יום מיתתם היא תענית צדיקים (שו"ע או"ח תקפ ב), וכתב רש"י (ד"ה שלח לך) שמשוה רבינו נמלך בשכינה אם לשלוח אותם, ו'כשרים היו', א"כ הרי מדובר כאן באנשים גדולים ולא באנשי רשע ושגגון. אלא הענין הוא שבודאי

לא עלו אז על דעתם שיש להם נגיעה לגבי נשיאתם, כי לא היו אנשים שהיה רודפים אחר הכבוד כ"כ עד כדי שזה יהיה כל מחשבתם, אלא שבפנימיות מחשבתם בתת ההכרה שלהם היתה איזה נקודה קטנה של ישות ורצון בנשיאות, ומחמת זה הלכה מחשבתם עקלתון יותר ויותר, ואף הם בעצמם לא ידעו שנגיעה זו עומדת תחת הכל.

בוא וראה מה שהעיד בתנא דבי אליהו (פרק כט יא) שלא רצה הקב"ה להרוג את המרגלים, ורק שמגדל כעסם רצו להרוג את משה ואהרן, ואז ירד הענן להצילם תחת כנפי השכינה, והוצרך השי"ת להרוג את המרגלים בכדי להציל את משה ואהרן.

כדבר הזה רואים אנו בחוש בזמננו שה'חופשים' שונאים את החרדים בתכלית השנאה, ומהו הפשר לשנאה גדולה זו. רק שהם חשבו שע"י פריקת עול מלכות שמים ישיגו גדולות ונפלאות בתענוגי עוה"ז, ולמעשה הם רואים אותנו שיש לנו שמחה ואושר אמיתית, יש לנו משפחה, נחת מבנים ובני בנים, וחיים טובים, ולהם אין לא עוה"ז ולא עוה"ב, והקנאה הזו מעוררת בהם שנאה וכעס גדול, והם אינם מכירים כלל שכל השנאה בא להם מכח הקנאה שיש בעומק פנימיותם. והיא הענין שהיה כאמור אצל המרגלים, שעד כדי כך נתבלבלה דעתם, שכשראו שאין עצתם מתקיים, כבר היו רוצים ומוכנים להרוג את משה ואהרן.

עוד הזכרנו בליל שבת, שיש סתירה בדברי חז"ל אודות נשיאת האשכול, שבגמרא סוטה (לד.) כתוב ששמונה נשאו אותה, ובתרגום יונתן כתיב ששנים נשאו אותה, וביארנו הענין עפ"י דברי הזהר הק' שמתחילה לא היו יכולים להגביה את האשכול אלא יהושע וכלב, וכשראו זאת שאר המרגלים רצו להרוג אותם, ולחש כלב להאשכול שיניח לשאר המרגלים שישאו אותה, ובזה מתורץ הסתירה, שמקודם נשאו אותם שנים, ורק לאחר מכן נשאו אותם שמונה. והמרגלים אף שראו את כל זה, עדיין לא תפסו שהאמת עם יהושע וכלב, והם הולכים בטעות נורא, והיא מחמת האמור, שנגיעות מעוררת את העינים לגמרי, וזאת למרות שהאדם עצמו אינו מכיר בעצמו כלל שזהו החשבון שלו.

בזאת למדנו שצריכים לזהר מאוד לעמוד על המשמר לגבי עבודתנו בהאי עלמא שלא להיגרר אחר נגיעתנו ולחשוב שכן הוא המציאות האמיתית, וביותר צריך לעמוד על המשמר בענין זה לגבי לימוד התורה ששקולה כנגד כל המצות, וזה כל חיותנו האמיתית, ולא להתבלבל עם נגיעות שא"ל לו ללמוד מפני סיבות מסיבות שונות, אם הוא מכח הצורך לעסוק בפרנסה או סיבות אחרות. אלא צריכים ליכור שרצון ה' הוא 'והגית בו יומם ולילה' (יהושע א ה), וצריך להיות בטל לרצון זה ואע"פ שאינו יכול להגות בתורה יומם ולילה עכ"פ צריכים לידע שזהו רצונו יתברך שמו, ולא להתעלם מזה.

ואף אם האדם צריך לעסוק בפרנסתו או ענינים אחרים וכדומה, צריך

בכל זאת לזכור מה העיקר אצלו ומה הטפל, ולא להימשך אחר גופו המושך אותו לחומריות וכו', ולעשות מהטפל עיקר.

וכשהאדם אומר שקשה לו הלימוד ואינו רוצה להטריח את עצמו בחושבו שלא יוכל להגיע לגדלות בתורה, זהו עיקר ונקודת חטא המרגלים שאמרו 'אפס', שאמת שהוא קשה אבל הרי זהו רצון השי"ת, והוא יעזור אותו. שכן אף המרגלים שאמרו 'אפס' לא היתה אלא מחמת שלא הסתכלו בשורש ולא ראו את השי"ת בראש כל דבר, והיא כי היה להם נקודה קטנה ודקה של ישות בתוך תוכיותם, שלא היו בטלים ומבוטלים לגמרי לרצון ה', ובזה נגרם להם טעותם.

ולענייננו אנו, אם אי אפשר לך ללמוד כל היום מפני שאתה צריך לעבוד לפרנסה וכו' וכו', זה בסדר, אבל איך רשאי להתנצל על ידה ולהזניח כל לימודך, שאז אתה אומר 'אפס' וזהו עוון, שהרי הכל היא ביד השי"ת והוא צוה אותנו ללמוד תורתו הק'.

ואין כוונתי כאן לומר שכולם צריכים לחזור לכולל ולישב שם כל ימיהם, שכן יש על האדם אחריות ועול פרנסתו ופרנסת משפחתו, ורק מילתי אמורה שצריך לקבוע בדעתו בבירות מהו העיקר, האם דעתי על פרנסתי וגם אני קובע עתים לתורה, או דעתי על התורה לגמרי ומחמת הכרח אני עוסק במשא ומתן.

וכשקובעים את התורה להעיקר, התורה כבר תביא עמה את כל הרחבת הדעת הנצרכת להאדם, וכן ישפיע בריאות, ופרנסה, וכל טוב וטוב. 'טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף' (תהלים קיט עב) אינו רק ניגון נאה, אלא היא אמת לאמיתו, שהתורה היא יותר מכל כסף וזהב שבעולם, ואף מביאה את הכל עמה. והאדם צריך לחקור בעצמו מהו באמת הראש וראשון אצלו.

וכפי שהזכר למעלה, היתה האשכול שהביאו המרגלים גדולה מאד, ויש לעיין דלכאורה לא מצינו כשבאו לא"י שהיו פירות גדולים כ"כ, ולמה היו להכנענים פירות גדולים כזו, ולבני ישראל לא.

רק ביאור הענין הוא על פי העובדה עם האשה השונמית שלא היה לה כלום בבית, וצעקה לאלישע שיברכנה בישועה, ומסופר בנביא (מלכים ב, פ"ד), שאלישע שאל אותה מה יש לה בבית, והיא ענתה שיש לה אסוך אחד שמן, ויבקש הנביא אותו אסוך, והחל למלאות בזה את כל הכלים שהיו לה בבית, ושאלה מן השכנים עוד כלים עד שהתמלאו כולם עם שמן, ובכך באה לה הישועה ומוזה היתה לה כדי לפרוע חובותיה הרבים, ועוד נשאר לה שמן רב לפרנסה.

ולכאורה מה הועיל אלישע בזה שהרבה את מקצת השמן ומילא את כל כלי ביתה בשמן, מה יתן ומה יוסיף לה שיהיה לה שמן רב, הרי בגוש חלב היה רבבות נחלי שמן (שהרי כמבואר בפסוקים לא היה בימי אלישע רעב כמו בימי אליהו), וממילא מה יעזור לה ריבוי השמן, ואיזה ישועה

תצמח לה במה שהרוויחה עוד כמה פרוטות שיכולות לעזור לה לתקופה קצרה בלבד, הלוא היא היתה צריכה להרוויחה כללית בבית.

רק דמבואר במדרש (הובא שם ברש"י) שנתייקר אז השער של השמן וממילא נתעשרה היא ע"י השמן הרב שהיתה לה. והחתם סופר בפר' וירא (וע"ע בשו"ת חת"ס חלק או"ח סוס' קצ"ז) מבאר הענין שהנביא אלישע אסף בדרך גם כל השמן שהיה ראוי לבוא אל כל הזיתים שבארץ והמשיכה אותם לתוך ביתה, וממילא נלקו כל שאר הזיתים ועי"ז נתייקר השער.

דהיינו, שבכל דבר בעולם יש מדה מסויימת של שפע גשמי, והשאלה הוא רק האידך לחלקה, וממילא י"ל גם בענינו, שבני ישראל במדבר אכלו רק מן, ולא הוצרכו לשפע גשמי כלל, וממילא הלכה כל השפע הגשמי להכנענים, ולכן היה אז פירות גדולים כ"כ, אבל משבאו ישראל לארץ, כבר הוצרכו בני ישראל גם הם להמשיך שפע גשמי לפרנסתם, ולכן לא היו עוד פירות גדולים כ"כ.

הנוגע אלינו, על האדם מוטל להבין שכשיש התבטלות גמורה לה' ולתורתו, אזי הוא מקושר בהשורש ששם שורש כל השפע, והשפע בא מולו, אבל כשאתה רוצה 'פרנסה' אז הרי יש גם הרבה גוים וחופשים שגם הם רוצים פרנסה בשווה עמך, וכדברי התוס' יו"ט הידועים (ברכות פ"ז מ"ג), שכתב למה אומרים בברכת הזימון 'נברך אלקינו', ש'אלקינו' הוא מידת הדין, והקב"ה מכלכל את 'כל' ברואיו מן הדין, שלא בראם לריק, וצריך לפרנסם מן הדין.

וממילא בל יחשוב האדם שאין לו פנאי ללמוד היות שצריך לעסוק עוד ועוד בשביל פרנסתו, כי אם עוסקים רק ב'פרנסה' אזי יש הרבה תובעים להשפע הזה, אבל מאידך אם יעסוק בתורה הק' ויעשה אותה העיקר אזי הוא מקושר לשורש כל השפע, והשפע יבוא אליו באמצעות ביטולו ודביקותו בבוראו.

ולכך יש לזהר לבל יעסוק בלימודו עם טענת 'אפס', בהתנצלות שקשה ואי אפשר וכו' כי אז יש הקללה של 'בזיעת אפך תאכל לחם' (בראשית ג יט), מה שאין כן הלומד בביטול גמור, לו נשפע מבחינת 'מן' מן השמים.

בזמנינו יש הרבה ענינים נפלאים במסחר ונסיונות קשים מאד, וכל זה הוא רק מחמת שהשפע שנשפע לצרכינו הלכה עקלתון, מחמת שלא היינו בהתבטלות הנדרשת, ועל כך צריכים אנו לעבוד, להחזיר את השפע לנו.

וכפי שביארנו את הענין בשפע גשמי, כן הענין לגבי שפע רוחני ושפע ההשגה, שאם האדם אינו מקשר עצמו להשפע הלז הבא לו מן השמים אזי נמשכת השפע לצד שכנגד והיא הסטרא אחרא, לנסוך בו כח לנסותו עם כל מיני נסיונות קשים ומרים.

וזהו שכתוב 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם' (במדבר טו לט) דוקא גבי מצות ציצית, שהרי יקשה האדם איך אני יכול לשמור עצמי מול כל הני נסיונות גדולים ועצומים שהם מנת חלקינו בימינו אנו, ועל זה אומרת התורה בעצמה התירוץ 'והייתם קדושים לאלקיכם' (שם פסוק מ), שאין הכי נמי במושכל ראשון נראה שנצרכים לזה יגיעה עצומה, אבל ע"י שנקדיש את עצמינו לגמרי לאלקינו בביטול גמור, יאיר על האדם אור ה', שהיא אור גדול מאד, עד כדי כך שיהיה צריכים להתעמף בטלית כדי שנוכל לקבל את האור הזה [כפי שביארנו ליל שב"ק באריכות], ואז כבר כל הנסיונות בטלים ומבוטלים, שכל הנסיונות העומדים נגדך אינם רק משום שהיה חסרון בביטול האדם למעלה שזה קצין הצינוריות לקבלת השפע, ואז נתעקם השפע והלכה להצד שכנגד.

ולעולם צריכים לבדוק עצמינו בחורין ובסקדיו שלא יראה ולא ימצא במחשבותינו טענת 'אפס', רק עלינו להיות בטל לגמרי ל'והגית בו יומם ולילה'.

ולא שצריכים לחזור וליישב בכולל, ואדרבה יש מעלה בלומד תורה ועושה אותה העיקר על אף טירדתו בהשגת טרף לביתו, וישיבת כולל' אמיתית פעלו המרגלים בזה שלא נכנסו תיכף ומיד לארץ ישראל, וישבו ב'כולל' מ' שנה סמוך על שלחן הקב"ה 'שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה' (דברים ח ד), אבל משום זה איתא במס' סנהדרין (פ"י מ"ג) ש'דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא', והוא משום שהכל היה פתוח להם והיה עובדים את ה' מבלי שום קשיים כשכל צרכיהם מסודרים מלמעלה, וממילא אין לעבודתם חשיבות למעלה, העבודה הנדרשת היא שאף כשאין יושבים בכולל ועוסקים על המחיה ועל הכלכלה, מ"מ עיקר מחשבתו היא על תורה ועבודה.

יעזור השי"ת שכן נוכל להיות דבקים בתורה, ובפרט בבוא ימים אלו שהם ימים שיכולים להתדבק בה' יותר כששוהים על ההרים, עד שנוכה לביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.